

Psykedeelien katalysoima mystinen kokemus kokemuskerronnan näkökulmasta

Terhi Pieskä
Helsingin yliopisto

Artikkelissa tarkastelen sitä, minkälaisia mystisiksi tulkittavia kokemuksia ilmenee psykedeelijä käyttäneiden kokemuskertomuksissa. Aineiston muodostavat kahdeksan kokeneen psykedeelimatkaajan haastattelut, joita analysoin Antoon Geelsin ja Owe Wicktrömin (2009) mystisen kokemuksen määritelmän avulla. Analyysimetodina on temaattinen narratiivien sisällönanalyysi.

Artikkelissa vastataan aineiston pohjalta kysymykseen, mitä mystisen psykedeelikokemuksen aikana koetaan ja erityisesti, minkälaisena haastateltavien henkilökohtaiset kertomukset esittävät muuntuneessa tietoisuudentilassa kohdatun todellisuuden?

Kertomusten eli narratiivien luokittelu on tehty temaattisesti kertomusten sisällön mukaan niin, että olen jakanut Geelsin ja Wikströmin määritelmän mukaisia mystisiä piirteitä sisältävät kokemuskertomukset niissä esitettyjen korkeamman todellisuuden kohtaamistapojen mukaan omiin teemoihinsa. Teemat ovat ykseyden kokemus, rakkauden kokemus ja transsendenttien entiteettien kohtaaminen.

Ykseyden kokemuksissa päästään egon häviämisen kautta eri tavoin osaksi muuntuneessa tajunnantilassa kohdattua todellisuutta. Näissä kertomuksissa kertojat kuvaavat tulevansa yhdeksi tietoisuudeksi tai löytävät itsensä ikuisiksi tyyneyden tilaksi nimeämästään todellisuudesta. Rakkauden kokemukset kuvaillaan hyvin positiivisiksi ja koetut tunteet saavat jokaisessa kertomuksessa viittauksen jumalallisuuteen. Kertojat näkevät rajattomaksi ja kaiken hyväksyväksi kuvailmiensa rakkauden kokemusten olevan yhteydessä psyykkisen hyvinvoinnin kasvuun. Transsendenteilla entiteeteillä tarkoitetaan tässä olioita, joita voidaan kohdata psykedeelin vaikutuksen alaisena, mutta joita ei havainnoida tai muuten tavoiteta vaikutuksen ulkopuolella. Entiteetit edustavat kertomuksissa useimmiten perimmäistä tai korkeampaa todellisuutta, kuten Jumalaa tai jumaluutta. Kertomuksissa aktiivinen transsendentti toimija saa auktoriteetin roolin ja ohjaa kokemusta kokijan itsensä ollessa hyvin passiivisessa roolissa.

Johdanto

Artikkelissa analysoin kahdeksan informantin kokemuskerronnan kautta psykedeeliksi kutsuttujen substanssien vaikutuksessa saatuja mystisiä kokemuksia. Kokemuskertomuksella tarkoitetaan tässä artikkelissa minä-muotoista, esittäjän omiin elämänaiheisiin ja kokemukseen

perustuvaa kertomusta. Mystisellä kokemuksella taas tarkoitetaan Antoon Geelsin ja Owe Wikströmin uskontopsykologian perusteoksessa *Uskonnollinen ihminen* (2009) julkaisemaa määritelmää mystisestä kokemuksesta.

Artikkelissa kokemus ymmärretään yhdysvaltalaisen sosiologi David Yamanen (2000, 174–176) määritelmää mukaillen käynnissä olevaksi, lyhytaikaiseksi todellisuuden virtaukseksi eli elämykseksi, joka saa tulkinnan saavuttaessaan tajunnan. Tulkinnan kautta yksilö erottelee elämysten virrasta kokemuksiksi erilaisia asioita, joille annetaan merkityksiä kognitiivisesti ja sosiaalisesti opitun tiedon rakentaman viitekehysten puitteissa. Kokija käsitetään tässä siis yhtä aikaa passiiviseksi elämyksen saajaksi ja aktiiviseksi toimijaksi elämyksen tulkitsijana.

Kokeminen on aina yksilöllistä ja sen vuoksi toisen ihmisen kokemusta ei voi tavoittaa sellaisenaan. Kokemuksen merkitystä kokijalle, kokemuksen ydintä, ei pysty ulkopuolinen taho tutki- maan ns. raakana vaan tarkasteltavaksi on otettava kielellinen representaatio eli kokijan kertomus kokemuksesta. Kokijan kertomus on siis hänen oma tulkintansa kokemuksestaan, jota värittää muun muassa kokijan sosiokulttuurinen ympäristö ja aiemmin koetut kokemukset. (Yamane 2000, 177.) Kokemusten jakaminen kertomusten muodossa mahdollistaa kokemusten jäsentämisen, syy-seuraus-suhteiden luomisen ja kokemusten merkitysten välittämisen (Hovi 2009, 380–381).

Geels ja Wikström määrittelevät mystisen kokemuksen uskonnollisessa tai profaanisessa kontekstissa tapahtuvaksi kokemukseksi, jonka kokija välittömästi tai kokemusta reflektoidessaan tulkitsee kohtaamiseksi korkeamman tai perimmäisen todellisuuden kanssa. Tämä kohtaaminen tapahtuu välittömällä, kokijan tulkinnan mukaan ei-rationaalisella tavalla ja tuo mukanaan syvän tunteen ykseydestä sekä vaikutelman siitä, että kokemus on tapahtunut muulla kuin tavallisella tai arkisella tasolla. Kokemus tuo myös mukanaan laajalle ulottuvia seurausvaikutuksia yksilön elämässä. Määritelmä perustuu Robert S. Ellwood Jr:n teoksessaan *Mysticism and religion* (1980) määrittämiin tuntomerkkeihin, joita Geels ja Wikström ovat laajentaneet. (Geels ja Wikström 2009, 253–256.)

Artikkelissa syvennyn selvittämään, mitä mystiseksi tulkitun psykedeelikokemuksen aikana koetaan. Vaikka psykedeelit ja psykedeelitutkimus ovat saaneet viime vuosina suomalaisessa- kin mediassa jonkin verran huomiota, ovat ne edelleen monelle tuntematon aihealue. Pidän tämän vuoksi tärkeänä esitellä olennaisimmat psykedeelisiin ja psykedeelii-aiheiseen tutkimukseen liittyvät käsitteet.

Psykedeeleiksi kutsutaan kemiallisia yhdisteitä, jotka muistuttavat rakenteeltaan hermoston välittäjäaineita ja ihmiselimistöön joutuessaan vaikuttavat aistihavaintoja, tunnetiloja ja erilaisia kognitiivisia eli tiedonkäsittelyyn liittyviä toimintoja muuttavasti. (Nichols 2004, 131, 134.) Neurofarmakologian näkökulmasta psykedeeleiksi kutsuttu hallusinogeenien alaluokka sisältää serotonergisia (välittäjäaineena serotoniini) psykoaktiivisia fenetyyliamiineja ja tryptamiineja. Näitä ovat mm. peyote-kaktuksesta saatava meskaliini, nk. taikasienien sisältämä psilosybiini, torajyvistä valmistettava puolisynteettinen LSD (Lysergihapon dietyyliamidi) ja mm. erilaisten kasvien sisältämä DMT (Dimetyylitryptamiini). (Móro ja Noreika 2017, 319; Rhead 1978, 57.)

Psykedeelien aiheuttamia vaikutuksia kuvataan yleisesti akateemisessa tutkimuksessa tietoisuuden tai tajunnan tilaa muuttaviksi. Tajunnan tilan muutoksella tarkoitetaan tilapäistä subjektiivisen kokemuksen mallissa tapahtuvaa muutosta, jossa tietoisuuden koetaan eroavan huomattavasti tavasta, jolla se tavallisesti toimii. Tajunnan tilan muutos on siis selkeästi nk. arkitaajunnasta tai -tietoisuudesta poikkeava kokemus. Psykedeelien vaikutuksen lisäksi tajunnan tilan muutoksia voidaan kokea muun muassa hypnoosissa, unessa ja meditatiivisissa tiloissa sekä spontaanien mystisten kokemusten yhteydessä. (Móró 2017, 23–24; Tart 1969, 1–2.)

Useimpien psykedeelisten substanssien aiheuttama vaikutus ihmiskehossa on pitkäkestoinen. Psykedeelistä substanssia nauttinut henkilö on substanssin vaikutuksen ajan muuntuneessa tajunnantilassa. Tällaista psykedeelien aiheuttamaa tajunnan muutoksen tilaa kutsutaan arkikielessä englanniksi termillä *trip*, matka. Suomenkielessä tilasta käytetään matkan lisäksi usein myös termiä trippi. (Paunonen 2005, 1198.)

Se, mitä matkalla koetaan eli minkälaisia tunnetiloja ja asioita psykedeelijä nauttinut käy läpi, riippuu tutkimusten mukaan paljon kokemistilanteen kontekstista. Psykedeelisen kokemuksen kontekstia, niin sisäistä kuin ulkoista miljöötä, tarkoittamaan on vakiintunut termipari (*mind*)set ja *setting*. Termien sisään luetaan psykedeelimatalle aikovan fyysinen ja psyykinen tila (set) sekä ja ulkoiset puitteet (setting). Toisin sanoen termillä tarkoitetaan sitä, millaisessa mielen ja ruumiin kunnossa matkalle lähdetään, mitä matkalta odotetaan sekä minkälaisessa paikassa ja minkälaisessa seurassa ollaan. (Nichols 2004, 137; Móró 2014, 5; Strassman 2000, 29; Zinberg 1984, 115.)

Uskontotieteen näkökulmasta psykedeeliaiheinen tutkimus on kiinnostavaa siksi, että psykedeelimatkoihin liitetään usein mystinen aspekti ja psykedeelijä on pitkään käytetty erilaisiin spirituaalisiin tarkoituksiin. Historia tuntee monia esimerkkejä kulttuureista, joissa psykedeelijä on käytetty uskonnollisessa kontekstissa. Näissä kulttuureissa psykedelia ja sakramentit ovat nivoutuneet erottamattomasti yhteen, psykedeelisen substanssin saadessa olennaisen komponentin roolin uskonnollisissa rituaaleissa. Myös nykyään eri puolilta maailmaa on löydettävissä vanhoja kansanperinteitä jatkavia sekä vanhaa ja uutta uskonnollista perinnettä yhdistäviä synkretistisiä, psykedeliaa hyödyntäviä kulttuureita.¹ Näissä sekä historian että nyky päivän kulttuureissa psykedeelien käyttö on sosiaalisesti tunnustettu ja muodollinen rituaali, joka yhdistää ihmisiä yhteisen kokemuksen kautta. Kulttuuri tarjoaa puitteet sille mitä odottaa kokemukselta. Lisäksi yhteisön vanhimmat tai vaihtoehtoisesti rituaalispesialistit kuten samaanit tarjoavat kokemukselle tulkinnan, jonka kautta kokija ymmärtää psykedeelin vaikutuksessa saadut kokemukset. (Baker 2005, 180, 182.)

---

¹ Esim. nykyisessä Perussa ja sen lähialueilla psykedeelistä ayahuasca-keitosta on käytetty ja käytetään edelleen osana kansanparannusta. Myös peyoten eli meskaliinia sisältävän kaktuksen käyttö on säilynyt paikoitellen osana Meksikon alueen alkuperäisväestön kulttuuria tähän päivään asti. Esimerkkeinä tuoreemmista, mutta jo laajalle levinneistä psykedeelijä hyödyntävistä uskonnoista ovat mm. kristillisesti suuntautuneet synkretistiset uskonnot *Santo Daimé* sekä *União do Vegetal* (engl. *Union of the Plants*), joissa ayahuasca-juomaa käytetään keskeisenä sakramenttina. (Ks. El-Seedi et al. 2005, 239, 242; Spilka et al. 2003, 287–288; Winkelman 1995, 18–19.)

Psykedeelit ovat Suomessa laittomia ja tämän myötä psykedeelisten substanssien nauttimisen konteksti on antisosiaalinen; teko on yhteiskunnan lakeja vastaan (Varjonen 2015, 13–14). Psykedeelikokemukselle ei löydy suomalaisesta kulttuurista yhtenäistä perinnettä eikä tulkintaa. Ilman kulttuurin tarjoamia puitteita kokemuksen tulkintaa voidaan nähdä ohjaavan pääasiassa yksilöstä – hänen henkilöhistoriastaan, maailmankatsomuksestaan jne. – riippuvat tekijät.²

Mystinen kokemus psykedeelitutkimuksen kentällä

Psykedeelitutkimuksella tarkoitetaan monialaista tutkimuskenttää, johon psykedeelit liittyvät olennaisesti. Akateemisen psykedeelitutkimuksen nähdään alkaneen 1940-luvulla. Vuonna 1938 sveitsiläisen kemistin Albert Hoffmanin syntetisoiman LSD:n tietoisuutta muuttavat vaikutukset innostivat pienellä viiveellä tutkijoita kehittämään lisää synteettisiä psykedeelejä ja selvittämään, mihin kaikkeen niitä voisi käyttää. Psykedeeliaiheista tutkimusta tehtiin runsaasti 1940-luvun lopulta 1970-luvun alkupuolelle asti yliopistoissa, laboratorioissa ja psykoterapialaitoksissa lähinnä läntisen kulttuuripiirin sisällä. Tämän kauden johtotähtenä toimi LSD. Yksistään LSD:n potentiaalista psykoterapian edistämisen turvallisena apuvälineenä julkaistiin kuusikymmentäluvulla lähemmäs tuhat artikkelia. Koehenkilöillä tehtävä psykedeelitutkimus jäi kuitenkin 1970-luvulla nk. huumeiden vastaisen sodan jalkoihin, ja tuolloin käynnissä olleet tutkimukset keskeytettiin eikä tutkimuskentälle päässyt vuosikymmeniin kuin muutama yksityisellä rahoituksella toiminut tutkija. (Griffiths et al. 2008, 621–622; Richards 2015, 3–4.)

Teoksessaan *The psychology of religion* (2003) Bernard Spilka et al. toteavat, että erilaisten uskonnollisten kokemusten ja psykedeelisten substanssien aikaansaamien kokemusten kuvausten välillä on selkeää samankaltaisuutta, ja että tämä on tiedostettu akateemisessa maailmassa jo reilut sata vuotta sitten. Kysymys, voivatko psykedeelit sitten aikaansaada ihmisille uskonnollisia kokemuksia, on ollut yhtenä mielenkiinnon kohteista psykedeelitutkimuksen kentällä sekin jo useamman vuosikymmenen ajan. (Spilka et al. 2003, 283–285.) Se, käytetäänkö tutkitavan kokemuksen luonteesta termiä uskonnollinen vai mystinen, vaihtelee tutkija- ja tutkimuskohtaisesti, joskin tuore psykedeelitutkimus näyttäisi suosivan termiä mystinen tai mystistyyppinen. (Ks. Griffiths et al. 2006; Griffiths et al. 2017.)

Olen päätenyt itse noudattamaan mystisen ja uskonnollisen kokemuksen käsitteiden määrittelyssä näkökantaa, jonka mukaan, vaikka mystinen kokemus usein koetaan uskonnollisena, siitä tulee sellainen vasta kun se tulkitaan uskonnollisin käsittein. Toisin sanoen mystinen kokemus ymmärretään tässä artikkelissa kattokäsitteeksi, joka pitää sisällään alakategoriana uskonnollisiksi tulkitut kokemukset. Määrittelyni on päinvastainen esimerkiksi Ninian Smartin (Smart 1978, 13) määritelmään verrattuna. Tämä johtuu tulkintani mukaan siitä, että Smart tarkaste-

---

² Huomiotta ei pidä jättää mm. Internetin tarjoamia väyliä psykedeelisen alakulttuurin muotoutumiselle. Keräämästäni aineistosta ei kuitenkaan käy ilmi tarpeeksi kattavasti, kuinka tiiviisti haastateltavat kokevat kuuluvansa tähän alakulttuuriin, minkälaisia käsityksiä siitä on omaksuttu ja mitä kautta. Tämän vuoksi aineistoa ei voida tarkastella tästä näkökulmasta. Psykedeelistä alakulttuuria Suomessa on hahmotellut mm. Lattu 2015.

lee mystistä kokemusta vain mystikkojen kokemina, uskonnollisen kulttuurin sisälle sijoitetuina ilmiöinä. Geels ja Wikström taas näkevät mystisen kokemuksen myös profaanista kontekstista käsin. (Geels ja Wikström 2009, 254–255.)

Tunnetuin vielä harvalukuisesta psykedeelien potentiaalia mystisen kokemuksen katalyyttinä testaavista tutkimuksista lienee vuonna 1962 suoritettu Walter N. Pahnken *Good Friday* -koe. Siinä Pahnke pyrki empiirisesti testaamaan aikaansaisiko psilositybiini mystisiä kokemuksia uskonnollisuuteen taipuvaisissa koehenkilöissä heidän ollessaan substanssin vaikutuksen alaisena uskonnollisessa ympäristössä. Kokeessa kymmenelle Harvardin teologianopiskelijalle annettiin suuri annos (30 mg/70 kg) psilositybiiniä. Toinen kymmenen opiskelijan joukko muodosti kontrolliryhmän, joille annettiin plaseboa (niasiinia). Substanssien nauttimisen jälkeen koehenkilöt osallistuivat yliopistokampuksen kappelissa järjestettyyn jumalanpalvelukseen pienissä ryhmissä kokeneiden ohjaajien valvonnassa. Pahnke raportoi psilositybiiniä nauttineista vapaaehtoisista yhdeksän saaneen mystisiksi määriteltävissä olevia kokemuksia siinä missä kontrolliryhmästä mystisen kokemuksen sai vain yksi. (Pahnke 1963, 2–3, 87–89, 96.)

Mystisen kokemuksen tutkiminen on ongelmallista kokemuksen yksityisyyden ja henkilökohtaisuuden vuoksi. Uskontopsykologit ovat jäljittäneet mystisen kokemisen syntymekanismeja kokeellisin menetelmin mm. testaten hypnoosin ja psykedeelisten substanssien vaikutuksia. Mystisen kokemuksen seurauksia taas on tutkittu mm. mittaamalla meditaation ja rukouksen tuottamia fysiologisia muutoksia. Toisen ihmisen kokemusta tutkija ei kuitenkaan voi tavoittaa sellaisenaan. Kokemuksen merkityksiä käsitteellistävä tutkimus on mahdollista vain silloin, kun kokija välittää kokemansa muille puheena tai esimerkiksi kirjallisuuden ja kuvataiteen keinoin. Tällöin tutkitaan kokemusten jättämiä muistikuvia sekä niitä tulkitsevaa kerrontaa. (Hovi 2009, 378.)

Tutkimuksessani olen kiinnostunut runsaasti psykedeelisiä käyttäneiden henkilöiden merkityksellisimpinä pitämistä psykedeelikokemuksista ja niille annetuista tulkinnoista. Tämä erotuksena mm. niille aiheesta tehdyille tutkimuksille, joissa tarkastellaan alkujaan psykedeelinaaiivien henkilöiden tutkimusoloissa kokemien psykedeelimatkojen tulkintoja ja niiden aiheuttamia muutoksia kokijoiden arvoissa ja asenteissa (ks. Pahnke 1963; Griffiths et al. 2006). Tämän tyyppisissä tutkimuksissa tutkimusobjekteja haastatellaan ennen kokemusta, heti sen jälkeen ja muutaman kuukauden tai noin vuoden kuluttua kokemuksesta. Omien haastateltavieni kertomista kokemuksista voi olla useita vuosia, ja näitä kokemuksia on voinut seurata kymmeniä merkitykseltään vähäisemmiksi jääneitä psykedeelimatkoja.

Koska psykedeelikokemusten vaikutuksesta kokijoiden maailmankatsomukseen on jo julkaistuja tutkimuksia Suomessakin, kuten Jaakko Lavoniuksen pro gradu -tutkielma *Ayahuasca-kokemusten elämäntutkimuksellisia vaikutuksia* (2011), pidän tärkeänä nostaa aiheen esiin hie- man eri näkökulmasta. Artikkelissa vastaan kysymykseen, mitä kertomukset pitävät sisällään silloin kun kerrotaan mystisiksi määriteltävissä olevista, maailmankatsomukseen vaikutta-

neista psykedeelikokemuksista. Toisin sanoen, mitä tapahtumia, minkälaista toimintaa ja tunteita kuvataan kokemuskertomuksissa, joiden on tulkittu muuttaneen kokijansa maailmankatsomusta?³

Tutkimusaineisto ja narratiivien analyysi

Kertomuksia psykedeelimatkoista on luettavissa niin kaunokirjallisista teoksista kuin monilta Internetistä löytyviltä nettisivuilta, joissa psykedeelimatkalta palanneet pyrkivät kuvaamaan kokemuksiaan. Päädyin kirjoitusten keräämisen sijaan haastattelemaan psykedeelejä käyttäviä henkilöitä saadakseni kokonaisvaltaisemman aineiston. Haastattelutilanteessa tuotetut suulliset kertomukset eivät ole samalla tavoin harkitusti rakennettuja kokonaisuuksia kuin esimerkiksi tutkimusaineistoksi kirjoitetut kertomukset. Haastattelutilanteessa voi siis potentiaalisesti saada autenttisempaa aineistoa kuin kirjoituspyynnöllä. Haastatteluun kerättyä aineistoa leimaa kuitenkin tilannesidonnaisuus ja fragmentaarisuus – haastatteluissa kerrotaan haastattelijan kysymistä aiheista ja rajallisen ajan puitteissa kokevan yksilön näkökulmasta valikoituja, muistin varaisia asioita.

Valitsin aineiston keruun menetelmäksi avoimen teemahaastattelun, koska strukturoidummat haastattelumuodot ennalta lukkoon lyötyine kysymyksineen ja kysymysjärjestyksineen olisivat mielestäni asettaneet liian ahtaat rajat haastateltavien kerronnalle. Teemahaastattelu on haastattelumenetelmä, jossa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet on etukäteen määritelty. Haastattelu etenee yksityiskohtaisten kysymysten sijasta tutkijan määrittämien teemojen varassa. Tämän nähdään vapauttavan haastattelun tutkijan näkökulmasta ja tuovan tutkittavien äänen kuuluviin. (Hirsijärvi ja Hurme 2000, 47–48.) Itse suhtaudun kriittisesti ajatukseen, että mikään haastattelu olisi mahdollista vapauttaa tutkijan näkökulmasta: tutkija jo pelkästään paikalla olollaan vaikuttaa haastatteluun mm. toimimalla haastateltavan välittömänä yleisönä. Teemahaastattelu sopi mielestäni kuitenkin hyvin tutkielmani tarkoitukseen, sillä tavoittelin menetelmällä kerronnallisuutta, mutta pyrkimyksenäni ei ollut haastateltavien koko henkilökohtaisen elämänhistorian tuottaminen vaan kohdennetumpi kerronta.

Haastatteluihin oman haasteensa toi sensitiivisten aiheiden käsittely, jollaiseksi tutkimusaiheeni on potentiaalisesti luettavissa muun muassa psykedeelien laittomuuden ja niiden käyttöön liittyvän stigman vuoksi. Tarkoitan tässä stigmalla niin suomalaisessa yhteiskunnassa kuin muuallakin länsimaissa vallitsevaa ennakkoluuloa ja negatiivisia konnotaatioita, jotka liittyvät yleisesti huumausaineisiin ja tämän myötä myös psykedeeleihin ja niitä käyttäviin. Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kertomuksia kerännyt Margareta Hydén luonnehtii sensitiivisiin tutkimusaiheisiin liittyen ideaalin haastattelijan rooliksi kuuntelijaa (*listener*) kyselijän (*questioner*) sijaan. (Hydén 2008, 123, 130–131.) Kuuntelijan roolin omaksumisen lisäksi pyrin luomaan alusta asti mahdollisimman luottamuksellisen suhteen haastateltaviini tarjoamalla

---

³ Maailmankatsomuksella tarkoitetaan tässä artikkelissa filosofi Ilkka Niiniluodon määritelmän mukaisesti katsomusta, johon kuuluu kolme osaa: 1) tietoteoria eli käsitys siitä, miten maailmaa koskevaa tietoa hankitaan ja perustellaan, 2) maailmankuva eli maailmaa koskevat väitteet, jotka on saavutettu edellisessä kohdassa mainittujen tiedostamisen keinojen avulla sekä 3) elämäkatsomus, johon kuuluu arvoteoria eli käsitykset hyvästä ja pahasta, oikeasta ja väärästä sekä näkemys ihmisen tehtävästä maailmassa. (Niiniluoto 1984, 87.)

heille sekä rekrytointitilanteessa että haastattelun aluksi tietoa tutkimuksen tarkoituksesta, haastattelumateriaalin käytöstä sekä heidän oikeuksistaan tutkimuksessa.⁴

Onnistuin löytämään nk. lumipallomenetelmällä, kahden eri yhteyshenkilön sekä sosiaalisen median avulla haastateltavakseni kahdeksan suomalaista, itselleni aiemmin tuntematonta henkilöä. Haastateltavat olivat haastatteluhetkellä 22–44 vuotiaita. Kaksi heistä on naisia ja kuusi miehiä. Matkustin aineistoa keräämään eri puolille Suomea keväällä ja alkusyksystä 2016. Haastatteluaineisto on litteroinnin yhteydessä anonymisoitu, ja haastateltavat esitetään artikkelissa peitenimillä.

Aloitin haastatteluaineiston analyysiprosessin koodaamalla koko aineiston ja erittelemällä psykedeelikokemuskertomukset muusta tekstimassasta (Eskola ja Suoranta 1998, 155). Käytin kokemuskertomusten läpikäyntiin tämän jälkeen temaattista narratiivien analyysiä, jonka jälkeen syvennyin teemoihin sisällyttämieni kertomusten sisällönanalyysiin.

Analyysimetodissani narratiivisuus tarkoittaa sitä, että analysoitava aineisto koostuu narratiiveista. Käytän termiä kertomus synonyyminä narratiiville. Donald Polkinghornen määritelmää mukaillen kertomukseksi käsitetään tapahtumien ja toiminnan kuvaukset, jotka haastateltava on rakentanut juonellisiksi kokonaisuuksiksi. (Polkinghorne 1995, 7–8.) Analyysini fokus on kertojan tai kertomustilanteen sijaan kertomuksessa itsessään, sen sisällössä. Polkinghorne jakaa narratiivisen aineiston käsittelytavan kahteen kategoriaan: narratiiviseen analyysiin ja narratiivien analyysiin. Narratiivisessa analyysissä painopiste on uuden kertomuksen tuottamisessa aineiston kertomusten perusteella. Narratiivien analyysissä taas kohdistetaan huomio kertomusten luokitteluun esimerkiksi tapaustyyppien, metaforien tai kategorioiden avulla. (Polkinghorne 1995, 13–15.) Tutkimuksessani luokittelu on tehty temaattisesti kertomusten sisällön mukaan niin, että olen jakanut Geelsin ja Wikströmin määritelmän mukaisia mystisiä piirteitä sisältävien kokemusten kertomukset niissä esitettyjen korkeamman tietoisuuden kohtaamistapojen mukaan omiin teemoihinsa.

Psykedeelien katalysoima mystinen kokemus

Haastatteluaineisto sisältää kertomuksia yhteensä yli viidestäkymmenestä psykedeelimat-kasta. Haastateltavat ovat saaneet mystisiksi luokiteltavissa olevia kokemuksia erilaisten psykedeelisten substanssien vaikutuksessa. Psilosybiinisenet, LSD, MDMA ja DMT:ä sisältävä ay-ahuasca ovat yleisimmät substanssit, joita näissä kertomuksissa esiintyy.

Olen rajannut analysoitavaksi sellaisia kertomuksia, joista löytyy Geelsin ja Wikströmin määritelmän näkökulmasta mystisen kokemuksen piirteitä. Tarkoitin tällä erityisesti kertomuksia, jotka voidaan tulkita kuvauksiksi perimmäisen todellisuuden kohtaamisesta. Toisin sanoen analysoin kokemuskertomuksia, joissa kuvataan erilaisia tapoja tavoittaa tai olla yhteydessä todellisuuteen, joka paljastuu tai johon päästään muuntuneessa tietoisuudentilassa. Tällaiseen

---

⁴ Olen tutkimuksen aikana pyrkinyt noudattamaan mahdollisimman tarkasti Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) määrittelemiä ihmistieteisiin luettavaa tutkimusta koskevia eettisiä periaatteita. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2009, 4–11.)

yhteyden tunteeseen liittyy useimmissa aineiston tapauksissa olennaisesti nk. egon liukenemisen tai häviämisen (*ego-dissolution*) käsite. Egon häviämistä pidetään yhtenä psykedeelikokemuksen keskeisistä piirteistä. Ego voidaan määritellä tunteeksi muuttumattomasta identiteetistä tai persoonallisuudesta. Toisin sanoen ego on tunne itsestä, ego on ”minä”. Egon liukeneemisella tai häviämällä taas tarkoitetaan erityisesti psykedeelikokemusten kuvailun yhteydessä väliaikaista tai hetkellistä subjektiivisen itsen tai identiteetin hämärtymistä tai häviämistä. Egon häviäminen voi olla kokijalle tervetullut, positiivinen kokemus, mutta se voi myös aiheuttaa pelkoa, ja kokemusta voidaan yrittää vastustaa. (Carhart-Harris, Leech et al. 2014, 2; Nour, Evans et al. 2016, 2; Millièrè 2017, 1–2.)

Erilaisiin yhteyden kokemuksiin vähintäänkin viitataan kaikkien haastateltavien kerronnassa. Yhteydellä voidaan tarkoittaa esimerkiksi yhteyttä kertojan itsensä ja psykedeelimatalla kohdatun transsendentin entiteetin välillä tai yhteyttä kertojan itsensä ja toisen yhtä aikaa psykedeelin vaikutuksessa olevan välillä. Näiden lisäksi yhteyttä liitetään koetun psykedeelimatkojen aikana muun muassa luontoon ja korkeampaan tietoisuuteen.

Vaikka informanttien kertomusten kautta psykedeelikokemuksista maalautuu hyvin positiivinen kuva, haluan alleviivata, ettei aineisto kuvaa psykedeelikokemusten mahdollisten sisältöjen koko kirjoa. Haastateltaviksi ilmoittautuneet ovat kaikki henkilöitä, jotka ovat tulkinneet kokemuksensa positiivisiksi ja opettavaisiksi ja jotka ovat syystä tai toisesta halunneet jakaa kokemaansa eteenpäin. Kyseessä ei siis millään muotoa ole kattava otos psykedeelikokemusten koko skaalasta, vaan tarkastelussa on kahdeksan kokeneen psykedeelimatkaajan kertomuksia merkittävimmistä kokemuksistaan.

Olen teemoitellut aineiston kertomukset sen mukaan minkälaisia kohtaamisia perimmäisen tai korkeamman todellisuuden kanssa ne sisältävät. Ensimmäiseen teemaan olen kerännyt kertomukset, joihin sisältyy perimmäisen todellisuuden kohtaaminen Geelsin ja Wikströmin määritelmää ehkä osuvimmin kuvaavasti ykseyden kokemuksina. Toinen teema pitää sisällään kertomuksia erityisistä rakkauden tunteen täyttämistä kokemuksista, jotka ovat hyvin lähellä ykseyden kokemuksia ja joita luonnehditaan aineistossa myös jumalallisiksi kokemuksiksi. Kolmas teema sisältää kertomuksia, joissa olennaisena elementtinä on yhteys transsendenttiin entiteettiin tai entiteetteihin. Nämä entiteetit voivat edustaa Jumalana tai jumaluutena korkeamman todellisuuden ilmentymää tai vähintäänkin olentoa, jonka nähdään omaavan kokijan arkitajunnan saavuttamattomissa olevaa tietoa tästä todellisuudesta.

Ykseyden kokemus

Ykseydellä tarkoitan kokemusta, jossa egon häviämisen kautta sulaudutaan muuntuneessa tajunnantilassa kohdattuun todellisuuteen, päästään eri tavoin osaksi sitä. Näissä kertomuksissa kertojat kuvaavat tulevansa yhdeksi tietoisuudeksi tai löytävät itsensä ikuisiksi tyyneyden tai tyhjyyden tilaksi nimeämästään todellisuudesta. Geelsin ja Wikströmin määritelmää seuraten kutsun tätä tilaa perimmäiseksi todellisuudeksi, mutta haluan painottaa, ettei termin käyttämisellä pyritä analyysissä ontologisiin kannanottoihin.

Artikkeliin valitsemani esimerkki ykseyden kokemuksesta on Ainon kertomus tärkeimmästä maailmankatsomukseensa vaikuttaneesta psykedeelikokemuksesta. Aino kertoo nauttineensa LSD:tä kumppaninsa kanssa pariskunnan kotona.

Mä vaan muistan, kun me otettiin ne ja sit me ruvetaan nauraan, rupee naurattaan. Ja naurattaa lopulta niin, että sattuu mahaan. Oikeesti aivan huutonaaurua, meillä ei oo enää mitään syytä. Se nauru itessään alkaa vituttaa sit ku sitä ei saa poikki, sattuu vaan ja sitte piti ruveta ajattelemaan muita asioita. [...] Mä päätin, et nyt mä ajattelen jotain muuta, et mitä mä yleensä tykkään ajatella? Jotain, vaikka eri aatteita tai politiikkaa, kulttuuria, taiteita, uskontoja, kaikkee. Mä yritän keskittyä niihin. Ku mä yritän ajatella niitä, niin ne kaikki jotenki liittyy toisiinsa. Mä yhtäkkiä nään, et ne on kaikki analogisii toisistaan, et ne on vaan pikkasen eri spekseillä ihan sama juttu rakennettu ja et lopulta kaikki yhdisty niin nopeesti toisiinsa, että mä päätän, että mä en enää pysty selittään sanoilla. Hirveen tarve yrittää selittää, et mä tajusin, hei mä oivalsin. Pistän nyt suuni kiinni ja ekaa kertaa koskaan oikeesti mä hiljenin, et okei mä katon tän jutun. Sen jälkeen kaikki meni sillee spiraalis, mä valun peilistä läpi ja poks. Yhtäkkiä niinku [...] Siis sitä ei voi, sitä ei voi selittää. Se tapahtu meillä molemmilla täsmälleen yhtä aikaa. Siinä ku istuttiin keittiön lattialla, yhtäkkiä aukes silmät ja mä voin vannoa, mä en ikinä oo uskonu semmoseen ku kolmas silmä, ikinä voinu kuvitellakaan, että vois olla olemassakaan semmonen juttu ku kolmas silmä, nii yhtäkkiä se aukee. Sillee aivan täysin, ei mitään niinku kiistämistä. Mä säikähin niin, et oikeesti mä meinasin oksentaa syliini. Mä en pystynyt edes huutamaan. Tuntu, ku joku ois lyönyt yhtäkkiä nyrkillä mahaan sillee, ”kukkuu täällä on jumala”. Ja se tuntu siltä, ku mut ois yhtäkkiä naksautettu kiinni, avattu tosta [kaulan kohdalta] ja sit mä tuun täältä ulos sillee, ensimmäistä kertaa kurkkaan, ”vou, mä niinku ohjaan tämmöstä hahmoa”. Et ”mä oon täällä niinku oikeesti, tää on minä”. Ja se tosiaan tuli kummalleki yhtä aikaa. Se oli se minä, joka tuli ulos ja sama minä molemmissa. Mä ajattelin kaksilla aivoilla yhtä aikaa. Oli vaan yks ainoa tietoisuus, joka valtas sen koko tilan. (Aino)

Kokemus on kerrottu vauhdikkaasti, elokuvamaisen tarkasti ja monin paikoin preesensissä. Kertomus, vaikka onkin muistelua useamman vuoden takaisesta kokemuksesta, imaisee sekä kertojan että kuulijan mukaansa, kuin elämään kokemusta uudelleen. Ainon kertomus kuvaa suurimmaksi osaksi tapahtumakulkua, joka johti egon häviämisen kokemukseen. Vasta sitten, kun Aino lopettaa yrityksensä selittää kumppanilleen tärkeäksi tuntemaansa oivallusta ja päättää katsoa mitä kokemus tuo mukanaan, seuraa ykseyden kokemus. Tässä sitä kuvataan kolmannen silmän avautumiseksi, kaksilla aivoilla yhtä aikaa ajattelemiseksi, yhdeksi tietoisuudeksi.

Ainon kertomuksessa kuvataan egon häviäminen eräänlaisena kehosta irtautumisena. Se mihin tämän kautta päästään käsiksi on yksi tietoisuus, jonka koetaan ohjaavan sekä kokijaa itseään

että hänen kumppaniaan. Kertomuksessa on esitetty tämän tietoisuuden saavuttaminen eräänlaisena tulvahduksena: Aino kuvaa kehonsa ”avaamisen” kaulan kohdalta päästäneen kehossa olleen tietoisuuden vapaaksi. Kertomus jatkuu uudella oivalluksella.

Ja yhtäkkiä mä tajusin, että mä tiedän ihmisiä, jotka on kertonu tän mulle aikasemmin. Yks mun kaveri, se selitti mulle tän jutun ihan täysin, et miten me kaikki ollaan se yks ja sama minä, joka kumpuaa siitä samasta lähteestä. Mä en uskonu. Mä pidin sitä hulluna. Mä olin sillee, et hitto, se olen myös minä. Kello on puol neljä aamuyöllä, mä soitan sille ja se vastaa välittömästi puhelimeen, koska se olen minä. Ja mä soitan sille, se vastaa välittömästi puhelimeen, mä yksinkertaisesti vaan puhun itteni kans. Se on ihan täysin yks ainoa tietoisuus, mä tiedän täsmälleen mitä se toisessa päässä ajattelee. Jossain vaiheessa se sitte särkyi, kun se sanoo mun nimen ja siinä kohtaa mä huusin ääneen aivan niinku tuskasta sillee, että nyt se hajos. Heti ku me ruvettiin käyttään pronomineja, niin se tila loppu ja me ei päästy siihen enää mitenkään takasi. (Aino)

Vasta pronomien käyttäminen kaverinsa kanssa käydyin puhelin keskustelun aikana särkee ykseyden kokemuksen. Kiinnostavaa kokemuksen luonteessa on, että vaikka Aino ei päässyt ykseyden tilaan takaisin enää kuvaamansa psykedeelimatkan aikana, ei ykseyden kokemus ole hänen kertomansa mukaan kuitenkaan ainut laatuaan. Aino kertoo päässeensä samaksi mieltämänsä yhden tietoisuuden tilaan myös muutama vuosi myöhemmin eri psykedeelin vaikutuksessa. Aino kuitenkin painottaa ensimmäisen ykseyden kokemuksensa olleen itselle tärkein. Reflektoidessaan haastattelussa kokemustaan Aino nimittää sitä heräämiseksi.

Se oli kaikkein merkittävin kyllä se yö kun me herättiin. Aivan ylivoimaisesti. Muutti ihan koko elämän ympäriinsä. Hetkessä niinku tajus koko Raamatun sisällön. Mä olin vielä sillee silloin, et tää juttu on semmonen, et tää pitää ihmisille, että hitto ko ne tajuaa tän, että ketä ne oikeasti on, niin tää koko maailma muuttuu ihan täysin. Kaikki sodat loppuu. Et tästä pitäs kirjottaa kirja, sillee ai hitto, Raamattu, joku on tehny sen, ei se onnistunu viimekskään. Ei sitä pysty selittään sanoilla, se pitää käydä itte kokemassa. (Aino)

Ykseyden, yhden kaikkien jakaman tietoisuuden oivaltamisen tai ymmärtämisen kokemus kuvataan mullistaneen kokijansa elämän. Aino viittaa puheessaan Raamattuun ja sen sanoman ymmärtämiseen ykseyden oivaltamisen kautta. Aino kertoi haastattelun alussa kasvaneensa adventistisessä perheessä. Adventismin kautta Raamattu lienee tullut haastateltavalle tutuksi, mutta puhe kolmannen silmän aukeamisesta ja sen yhdistämisestä Raamatun sanomaan ei löydy mitään selkeää kokoavaa selitystä haastattelusta. Ainon mukaan oivallusta ei voikaan selittää, se pitää itse kokea. Ainon kertomuksesta välittyy kuitenkin maailmankatsomuksellinen tulkinta, jonka mukaan kaikkia ihmisiä yhdistää yksi ja sama tietoisuus ja, että erillisyyks on iluusio, jonka läpi näkeminen osoittaisi ihmisille väkivallan mielettömyyden.

Rakkauden kokemus

Haastateltavien kokemukseronnan rakkauden kokemukset nousevat erityiseen asemaan. Psykedeelimatkojensa aikana puolet haastateltavista nimeävät kokeneensa rakkauden tunteen niin voimakkaana, että kokemuksesta puhutaan jumalallisena.

Valitsin ensimmäiseksi esimerkiksi Jarkon kertomuksen, joka aloituksensa puolesta sopii myös ykseyden teemaan. Olen kuitenkin sijoittanut kertomuksen rakkauden kokemukseksi, koska haastateltava antaa kertomuksen jälkipuoliskolle enemmän painoarvoa palaamalla kokeensa rakkauden tunteeseen useita kertoja haastattelun aikana.

Jarkko kertoo halunneensa kertomuksen kohteena olevalla psykedeelimatalla selvittää mielessään olleita ongelmia päästäkseen eroon masennuksesta ja itsetuhoisista ajatuksista. Hän kertoo päässeensä psykedeelimatansa alkupuolella persoonansa ja kehonsa, ulkopuolelle. Zen-buddhalaiseksi määrittelemäänsä maailmankatsomukseen viitaten hän kertoo saaneensa kontaktin mieleen, josta osallisia ja jonka heijastumia kaikki ovat.

Tavallaan mä olin jokin ilman persoona, koska huomasin katsovani itseäni ulkopuolelta. Ja sitte tuntu oudolta esimerkiksi liikuttaa kättä. Se siinä katteli, että tämä on tässä, liikuttaa kättä. Ja se sitte, kun mulla oli pähkinöitä ja rusinoita siinä pöydällä syötävänä, niin sitte tuli semmonen, että niin, tämä keho tässä varmaan tarvitsee vähän ravintoa. (naurahtaa) Eli minä en ajatellut itseäni vaan minua ajateltiin siinä. Eli tässä päästään siihen zeniläisyyteen ja mitä monet muutkin filosofiat on, että on mieli jossain ja me olemme mielen heijastumia. Tavallaan, jos ajatellaan vaikka, että on niinku pilviä ja siitä lähtee lonkeroita, että siinä on Terhi ja tässä on minä näin, mutta kuitenkin kaikki olemme yhtä ja samaa mieltä, joka on jossain. [...] Mä itse sain tavallaan kontaktin siihen mieleen. (Jarkko)

Jarkko kuvailee egon häviämisen kokemusta hymyssä suin, naureskellen. Hän kertoo päässeensä katsomaan itseään ulkopuolelta, ohjaamaan kehoaan olematta oikeastaan kehossaan. Kokemus selitetään kokijan maailmankatsomusta tukevaksi – kontakti ”mieleen” ja minästä irtautuminen esitetään hyvin luonnollisiksi asioiksi, koska Jarkon tulkinnan mukaan ”kaikki olemme yhtä ja samaa mieltä”. Jarkon kertomus muistuttaa tältä kohdilta paljon Aion kertomusta yhdestä tietoisuudesta. Oivallus molemmissa vaikuttaa olevan samankaltainen, mutta ne eroavat merkittävyydeltään selvästi. Siinä missä Aionin kokemus oli maailmankatsomusta olenaisesti muuttava, haastateltavan sanoin ”herättävä”, Jarkko sai kokemuksestaan vahvistusta jo omaksumalleen katsomukselle.

Kertomus jatkuu kuvauksella keskustelusta kertojan itsensä kanssa.

Mulla oli tiettyjä kysymyksiä joihin ajattelin, että mä haluan saada vastauksia. Niin sitte mulla jossain vaiheessa oli semmonen kysymys ja vastaussessio itseni kanssa. Ja se oli hyvä, että ku mä aloin puhumaan ääneen siitä, että ”nii, sulla oli jotain ongelmia”, niin mä aloin nauramaan ihan hillittömästi siinä, koska mä olin semmosessa rakkauden tilassa, semmosessa pilvessä. Ja vois sanoa, että tietynlaisen jumaluuden jopa koki siinä. Niin kuin Raamattuki sanoo, että Jumala on rakkaus. Niin

siinä tilassa kun kaikki oli ihan vitun hyvin niin se tuntu naurettavalta ajatukselta, että olis olevinaan jotain ongelmia. Ja se sitte tavallaan, että siinä tilassa, kun ajattelee sitte niinku näitä, että jos se oli joku jumaluuden kokemus, niin se tuntu niin hölmöltä ajatukselta noin niinku Raamatun ja Koraaenin rankaiseva Jumala, koska siinä tilanteessa ei ollu mitään, koska se sulki kaikki sisäänsä. Kaikki vaan oli niin vitun hyvin siinä tilassa. (Jarkko)

Jarkko kertoo psykedeelimatkan aikana kokeneensa niin vahvan rakkauden tunteen ympäröivän itsensä, että ennen matkaa mieltä painaneet ongelmat menettivät merkityksensä. Hän tulkitsee rakkauden kautta kokeneensa ”jumaluuden”, joka erosi hänen mielikuvastaan kristinuskon ja islamin pyhien kirjojen rankaisevasta Jumalasta. Jarkko selittää kokemuksensa elämää mullistaneita vaikutuksia heti itse kokemusta kuvaavan kertomuksensa perään.

Mulla on ollu tietynlaista itsetuhoisuutta aikasemmin ja jopa vois... mulla ei oo ikinä diagnosoitu masennusta, koska minä en oo mennyt lääkäriin. Mut jossain vaiheessa se meni ihan niin pitkälle, että mä ajattelin, suunnittelin, että mä pistän soimaan Brothers in arms ja viskiä pöydälle ja ysimillinen tohon (näyttää pöytää) esiin ja mietin, että missähän vaiheessa ois hyvä hetki ampua aivot seinälle. Mut sitte tän viimesimmän tripin jälkeen oli sillä tavalla, että ku se loppu, tavallaan sen tripin jälkeen oli vähän semmonen hoippuva olo, että ikään ku ois antanu aivan älyttömän taakan pois. [...] Tää viimesin on muuttanu mun... miten näkee elämän ja mun elämäni oikeastaan aika pitkälti. Musta tuntuu, että se vieläki vaikuttaa, vaikka siitä onki jo aikaa. (Jarkko)

Jarkko tulkitsee psykedeelimatalla kokemansa rakkauden muuttaneen elämänsä. Masennuksesta ja itsetuhoisista ajatuksista vapautuminen on merkittävä seuraus niiden kanssa pitkään painineelle, ja samanlaisia muutoksia on raportoitu muissakin haastattelututkimuksissa. Tutkimuksissa on osoitettu nk. klassisten psykedeelien käytön korreloivan vähäisemmän itsetuhoisuuden kanssa siinä missä muiden huumausaineiksi luokiteltujen aineiden käyttö taas lisää itsetuhoisia ajatuksia. (Hendricks et al. 2015, 284; Koivuranta 2015, 70–71.) Kokemuksen aiheuttamat positiiviset muutokset Jarkon mielialassa ja ajattelussa ovat kestäneet haastatteluhetkeen asti.

Jarkko: Ehkä se on just se rakkauden kokemus siinä, että koska mä oon ihan varma, että se jätti jälkensä muhun. Just se kaiken hyväksyvä rakkaus, et siinä tilanteessa mikään ei voinut olla väärin.

Tutkija: Joo. Oliko sillä mitään persoonaa?

Jarkko: Ei. Se oli vaan semmonen, niin kun jotkut... Mä en käyttäis sanaa jumala koska mulle jumala, siitä muodostuu heti persoonallinen. Mutta tietynlainen jumaluus, koska mä en oo semmosta rakkautta kokenu koskaan aikasemmin.

Jarkko puhuu useassa haastattelun vaiheesta tästä psykedeelimatasta. Kerta toisensa jälkeen hän käsittelee kertomuksensa rakkauden kokemuksen sisältänyttä loppupuoliskoaa. Jarkon maailmankatsomusta vahvistanut kokemus yksilöllisyyden illuusion takana olevasta yhdestä

mielestä tuntuu jäävän merkitykseltään vähäisemmäksi. Kertomuksessa jää tulkinnan varaiseksi, mikä on tämä jumaluus, tämä rakkauden tila? Mistä se kertojan tulkinnan mukaan tuli? Avoimeksi kertomuksessa jää myös se, tulkittiinko rakkauden kokemus, ”tietynlainen jumaluus”, kertomuksen alussa kuvatun yhden mielen ilmentymäksi. Kokemuksen vaikutus kokiensa ei kuitenkaan jää epäselväksi: masennuksen ja itsetuhoisten ajatusten taakka helpotti kokemuksen myötä. Rakkauden kokemus sai kokijansa voimaan paremmin.

Myös Lauri kuvailee psykedeelikokemuksissaan rakkauden esiintyvän suuressa roolissa. Kaiken kaikkiaan Laurin kokemuskerronnassa on yksilöllistä muihin haastateltaviin nähden se, että hän kertoo matkojensa sisäisten ja ulkoisten puitteiden olevan hyvin samanlaisia kerrasta toiseen ja kokevansa myös toistuvasti samanlaisia matkoja. Lauri kertoo nauttivansa itse poimimiaan tai kasvattamiaan psilositybiinisieniä kotonaan, joko ollessaan kokonaan yksin tai vähintäänkin makuuhuoneeseen omiin oloihinsa vetäytyneenä. Laurin kokemuskertomukset voi lukea malliesimerkiksi tyypillisestä psykedeelikokemuksesta, jossa matkalainen tuntee kulkeutuvansa toiseen aikaan tai paikkaan, toiseen ulottuvuuteen tai todellisuuteen, joka kokemuksen hetkellä vaikuttaa täysin todelliselta. (Nichols 2004, 137.) Lauri kuvailee haastattelussa astuvansa ”toiseen maailmaan” psilositybiinin vaikutuksen alaisena. Hänen mukaansa matkat noudattelevat pitkälti samanlaista kaavaa, ja maailma on kerta toisensa jälkeen hyvin samankaltainen. Lauri ei kerro seuraavassa rakkauden teemaan sijoittamassani esimerkissä vain yhdestä kokemuksesta vaan muistelee ainakin kahta eri kokemusta, jotka hän mieltää samanlaisiksi.

Kaks kertaa oon kokenu sen, että mä oon nähny mun sisällä olevan semmosen niinku elämän liekin. Ja ne on ollu semmosia hetkiä, että mä jotenki koen, että se on se mun sielu. Ja se on se, mikä on tavallaan ikuinen ja mikä jatkuu aina. Että se on tavallaan käymässä tässä mun... Et se asustaa tän suojakuoren sisällä tällä hetkellä. Mutta yhtä helposti ku se on tullu muhun, nii sit se pystyy lähtemään pois tästä kehosta. Ja sitte siel on semmosta kaikenkattavaa suurta mahtavuutta ja upeutta mikä on kosketuksessa kaikkeen. [...] Se [maailma] jakautuu niihin outoihin geometrisiin kuvioihin siellä alussa. Sitten se, ku siellä on semmonen uhkaava elementti, joka on myös läsnä siin ihan alussa, mut sit siel on tää puhdas. Mä en tiedä, miks mä kutsun sitä jumalalliseks kokemukseks. Ja se on sit vähän niinku aurinko meän aurinkokunnan keskellä, et se on siellä ytimessä se semmonen puhdas, valoisa riemun kokemus. [...] Rakkaus millä ei oo mitään rajaa siinä, et kuinka paljon sitä on. Puhutaan, et Jumala rakastaa kaikkia. Nii se on se kokemus mikä siinä, et sieltä tulee niin paljon rakkautta, ku pystyy ottaa vastaan vaan tai ei sitä tartte edes ottaa vastaan, siis sitä vaan on niin paljon. Ja se on se mikä on siellä ihmisen sisällä. Ja just se, että mä pystyn kokemaan sillee, et tää on se mikä on mun sisällä. Sehän on mullistava ajatus, että ku alkaa niinku siirtään sitä, että se on kaikilla siellä sisällä se sama (naurahtaa) niinku rakkauden ydingeneraattori. Sillee, että sitä vaan riittää. Ja ehkä se semmonen, että siinä ei oo mitään semmosta, et luokiteltais jotain, pistettäis lokeroihin tai mietittäis jotain maailman järjestystä tai hyvyttä tai pahuutta tai... Se ei, siin ei oo mitään suunnitelmallisuutta. Se vaan on. (Lauri)

Laurin kuvaileman psykedeelimatkan kulun kuvailussa on kronologista epäjohdonmukaisuutta, mutta kronologia on rakennettavissa kertomuksesta. Psykedeelimatkan alussa siirrytään maailmaan, joka jakautuu geometrisiin kuvioihin ja jossa vallitsee jokin uhkaava elementti, jonka kertoja jättää tässä pelkäksi sivumaininnaksi. Matkan edetessä vastaan tulee Laurin puhtaaksi ja jumalalliseksi luonnehtima kokemus. Hän kuvaa kokemaansa valoisaksi riemuksi ja rajattomaksi rakkaudeksi. Kuten Jarkon kerronnassa, myös Lauri kuvailee rakkauden kokemustaan jumalalliseksi. Lauri käyttää kerronnassaan myös termiä sielu. Sielu, jonka Lauri kertoo kahdesti nähneensä, on ikuinen, vain käymässä Laurin kehossa ja pitää sisällään ”kaikenkattavaa suurta mahtavuutta ja upeutta mikä on kosketuksessa kaikkeen”. Tämä sielu on luettavissa mielestäni nimenomaan siksi, mitä Lauri kuvaa kerronnassaan auringoksi aurinkokunnan keskellä. Toisin sanoen sielu on se, jonka näkeminen on Laurille jumalallinen rakkauden kokemus. Jumala, rajaton rakkaus, asuu siis tämän tulkinnan mukaan Laurin sisällä ja yhtä aikaa kaikkien muidenkin sisällä ollen samalla kertaa yhteydessä kaikkeen. Tämän tulkinnan kautta kertomus muistuttaa Ainon kertomusta yhdestä tietoisuudesta ja myös Jarkon kertomusta mielestä yksilöllisyyden illuusion takana. Laurin kertomuksessa tätä perimmäistä tai korkeampaa tietoisuutta kuvataan kuitenkin ensisijaisesti rajattoman rakkauden kokemuksen kautta.

Edellä esittämissäni aineistoesimerkeissä nousee kertomusten kuvakieleen uskonnollista terminologiaa. Erityisesti huomiota herättää kokemuksen mahdollisesti eri tavoin tulkitusta, mutta samoin sanoitetusta jumalallisuudesta. Rakkaus tunteena yhdistyy jumalallisuuteen tai jumaluuteen kaikissa haastatteluaineiston tähän teemaan sijoitetuissa kertomuksissa.

Transsendentit entiteetit

Kaksi aiempaa teemaa ovat esitelleet psykedeelimatalla koetun mystisen kokemuksen egon rajat rikkovana ykseyden ja rakkauden kokemuksina. Perimmäisen todellisuuden kohtaamisista kerrotaan aineistossa tapahtuneen myös muulla tavoin, ilman minän häviämistä. Neljä haastattavista kertoo erilaisten transsendenttien entiteettien kohtaamisista psykedeelimatkoillaan. Transsendenteilla entiteeteillä tarkoitetaan tässä olioita tai oliojoukkoja, joita voidaan kohdata psykedeelin vaikutuksen alaisena, mutta joita ei havainnoida tai muuten tavoiteta psykedeelien vaikutuksen ulkopuolella eli niin sanotussa arkitajunnassa. Entiteetit edustavat kertomuksissa useimmiten perimmäistä tai korkeampaa todellisuutta, kuten Jumalaa tai jumaluutta. Vaikka kaikki haastateltavat eivät sinänsä esitä entiteettien olevan jumalallisia, entiteetit esitetään kuitenkin olentoina, joilla on kokijan saavuttamattomissa olevaa tietoa perimmäisen todellisuuden luonteesta.

Filosofi Steven Katz (1978) argumentoi, että uskonnollinen kasvatus määrittää pitkälti tai jopa määrää yksilön mystisen kokemuksen tulkinnan.⁵ Vaikka mielenkiintoisia maailmankatsomuksia ja niiden viitoittamia kokemusten tulkintoja on esiintynyt jo aiemmissa kertomuksissa, seuraavaksi esittelemani Ilkan kertomukset noudattelevat esimerkillisesti Katzin näkemystä. Ilka

---

⁵ Katz on tutkinut sitä, miksi erilaiset mystiset kokemukset ovat sellaisia kuin ovat ja päättyy painottamaan tässä erityisesti kokijoiden uskonnollista taustaa. Katzin mukaan mystiseen kokemukseen jo ennen kokemusta itseään, sen aikana ja sen jälkeen vaikuttaa kokijan maailmankatsomus. (Katz 1978, 25–26, 32–40.)

kertoo ayahuasca-rituaalista, jonka hän nimeää yhdeksi viidestä tärkeimmistä psykedeeliko-kemuksestaan. Haastateltava alustaa kertomustaan varsin kaukaa menneisyydestä. Hän on haastattelun alussa kertonut käyneensä lapsena helluntaiseurakunnan tapahtumissa, ja toteaa antaneensa tuolloin elämänsä Jumalalle. Hän kertoo lähteneensä pois seurakunnasta vartuttuaan ja pakoilleensa seurakuntaan menoa.

Ensimmäinen ayahuasca. Se oli semmonen mikä muutti. Mie olin juossu seurakuntaa ja kirkkoa karkuun, koska minä olen silloin lapsena antanu elämäni Jumalalle. Mie oon ollu silloin ykstoista. Sitte mie lähin seurakunnasta pois ko mie olin vähän vanhempi. Ja tuota, sitte pakoilin sinne seurakuntaan menoa. Mie tiesin, että joku päivä minun on pakko mennä takasin seurakuntaan, koska minä olen sanonut, että minä tuun takasin. Ja tuota, mie väistin ja juoksin, väistin ja juoksin enkä millään suostunu menemään. (Ilkka)

Haastateltava tutustui psykedeelisiin kertomansa mukaan vahingossa opiskelijatuttavansa juotettua hänelle sieniteetä hieman alle kaksikymmentävuotiaana. Ilkka kuuli ayahuasca-kirkosta pian psykedeelisiin tutustumisensa jälkeen, mutta lähin paikka osallistua rituaaleihin oli Hollannissa.⁶ Joitain vuosia myöhemmin hänen ystävänsä otti asian puheeksi uudelleen.

Hetkinen, siitä on nyt kolmetoista vuotta aikaa, kun mie ensimmäisen kerran siitä kuulin. Siihen aikaan lähin paikka missä pysty käymään oli Hollannissa. Silloin yks ystävä sano, että mennäänkö joskus käymään, sitte mie sanoin että mennään vaan ja sitte... kuus vuotta meni etiäppäin ja sitte soi uuestaan puhelin, että no lähettäinkö nyt käymään, että ettei tarvi mennä ihan Hollantiin asti ja sitte mentiin käymään. (Ilkka)

Ystävän seurassa ayahuasca-rituaaliin osallistunut haastateltava kertoo löytäneensä itsensä kirkosta monen vuoden pakoilun jälkeen. Ensimmäisellä ayahuasca-rituaalilla oli haastateltavan elämää muuttanut vaikutus.

Mie menin ottaan ayahuasca ja sitten mulla päässä semmonen ääni, jonka minä olen nimenny Jumalaksi... ja tota, se ääni on ollu, se oli hiljaa ollut pitkän aikaa, tämä persoona siellä minun mielikuvituksen sisällä ja se tuota... Mie menin sinne ayahuasca-kirkkoon ja sitte se sano, että "terve, sie oot kirkossa taas". Sitte mie istahin vähäksi aikaa pylylleen. Pikkusen oksensin ja paskansin siinä ja sitte se oli vaan sillai siinä, että "kaikki nämä vuodet minä oon vaan oottanu, että sinä löydät sinun seurakunnan. Tämä on sinun seurakunta. Tämä on sinun uskonto. Tämä on se mihin minä olen sinut valinnut. Tämä on se missä sinä tulet sinun minulle antaman lupauksen sitten täyttämään." Se oli aika semmonen vaikuttava kokemus. (Ilkka)

---

⁶ Ilkka nimittää uskonyhteisöään ja uskontoaan haastattelussa pelkästään ayahuasca-kirkoksi. Viittaus Hollannissa suoritettaviin rituaaleihin antaa kuitenkin vihjeen siitä, että kyseessä voisi olla 1930-luvulla Brasiliassa perustettu ja Eurooppaankin levinnyt synkretistinen uskonto *Santo Daime* (ks. Lavonius 2014, 9).

Ilkka kertoo saaneensa ayahuasca-rituaalin aikana kokemuksen, joka kerrotaan haastattelussa hyvin selkeänä merkitykseltään. Ilkka oli löytänyt uskontonsa ja seurakuntansa vuosien pakou-lun jälkeen. Ilkka kertoo kuulemansa äänen osoittaneen hänelle oikean tavan ja paikan täyttää lapsena antamansa lupaus. On ilmeistä, että haastateltava viittaa kuulemansa äänen vuoro-sanojen viimeisellä virkkeellä lapsena Jumalalle annettuun lupaukseen. Tämä yhteys puoltaa tul-kintaa siitä, että kertomuksessa haastateltavaa puhuttelee Jumala. Ilkan kerronnassa jää kui-tenkin hieman ristiriitaiseksi, kokeeko hän todella kohdanneensa Jumalan. Vaikka termi Jumala esiintyy kertomuksessa, selitetään se toisaalta ääneksi mielikuvituksen sisällä. Tälle äänelle an-netaan kertomuksessa päättävän auktoriteetin rooli ja äänelle annettujen vuoro-sanojen tyyliä voi kuvata ilmoitukselliseksi. Äänelle annetut vuoro-sanat muistuttavat Raamatussa käytettyä tyyliä Jumalan puhuttelusta tai ilmoituksesta (ks. esim. 1. Moos 3 ja 2. Moos 3).

Ilkka kertoo tämän kertomuksen perään toisen itselleen tärkeän kokemuskertomuksen Juma-lan kohtaamisesta. Tämäkin kokemus saatiin ayahuasca-rituaalin aikana.

Kohtasin Jumalan sillä lailla, että mulla oli semmonen valinta, että mie saan jättää mi-nun maallisen tomumajani, jos minä haluan. Jos valitsen kuoleman, minä voin nyt kuolla. Ja se nosti mulle taivasten valtakunnan näin esile ja sano, että ”terve”, että ”kä-vele tänne näin”, että ”sinne vain, jos siltä tuntuu.” Ja tuota... se on aika elämää mullis-tava kokemus, ko valitsee... ko kakskytänelijä tuntia keksii syitä, miksi haluais vielä el-lää. Niin se on hyvin omituinen tunne. Sanonpa vain. Ja se vaikuttaa siihen kyllä aika pitkäksikki aikaa, että mitä sitä sitten meinaa tehdä elämällään. (Ilkka)

Kertomuksessa todetaan suoraan, että kertoja on kohdannut Jumalan. Tässä ei viitata ollenkaan siihen, että kyseessä voisi olla mielikuvitus. Mielestäni tämän kautta voi olettaa, että kertoja on tulkinnut myös ensimmäisen kokemuksensa Jumalan kohtaamiseksi, vaikka hän mielikuvituk-sen sisällä olevasta äänestä puhuukin. Nämä kohtaamiset ovat olleet kertojan elämää muutta-via, jopa mullistavia. Ensimmäinen kokemus johti varmuuteen oikean uskonnon löytymisestä, ja toinen vaikutti kokijan näkemykseen tehtävästään elämässä.

Ilkka poikkeaa muista haastateltavistani siinä, että hänen tapauksessaan psykedeelisten sub-stanssien käyttökontekstin voi nähdä ensisijaisesti uskonnollisena. Ilkka käyttääkin itsestään haastattelussa termiä uskovainen. Hän sanoo kuuluvansa kristinuskoon ja puhuu uskonyhtei-sönsä suorittamista ayahuasca-rituaaleista kirkonmenoina – jumalanpalveluksina, häinä ja hautajaisina. Ilkan kerronta vilisee kristillistä sanastoa. Hän kuvaa uskontoaan kristinuskoa ja vanhaa uskontoa yhdistäväksi maailmankatsomukseksi. Se tuo ilmeisen saumattomasti yhteen jo lapsena omaksuttua helluntailaista katsomusta sekä kokijalleen uutta, mutta perinteiltään vanhaa uskomustraditiota, jonka keskeisenä sakramentin osana on ayahuasca. Ilkka puhuu ay-ahuascasta – ja psykedeeleistä yleensä – pyhinä asioina, joiden potentiaali on aivan muualla kuin ihmisen viihdyttämisessä.

Jos kuvitellaan, että meillä ois kolme porrasta. Ihminen on keskiportaalla, se on luonnon ja Jumalan välimuoto. Niin sitte psykoaktiiviset aineet on tapa nousta Ju-malan... tai löytää jumalainen tietoisuus. Sanoisinko jotenki näin. Niinkö käymällä

sieltä luonnon kautta elikkä sinne minne se Jumala kautta Luoja on pystynyt semmosen salaisuuden piilottaan. Se haetaan sieltä ja pystytään nostaan mieli korkeampaan tietoisuuteen kuin mitä se peruspäivänä onnistuu. Hirveän pyhä asia. Ei sais käyttää, ei ole... itensä viihyttämistä, eikä nautintoaine missään nimessä, vaan niinkö tuommonen itensä puhistamis- ja semmonen parantamistyöväline, kautta sitten semmonen pyyntöväline. (Ilkka)

Ilkka kuvaa psykedeelisiä pyhänä asiana, työvälineinä. Niiden avulla on hänen mukaansa mahdollista tavoittaa korkeampi, jumalainen tietoisuus. Näillä työvälineillä jo vuosia työskennelleenä Ilkka kertoo kokemusten kasvattaneen hänen empatiakykyään ja kehittäneen ymmärrystään ihmisistä ja luonnosta. Kokemuksista on opittu muun muassa vastuuta ja anteeksi antamista – erityisesti anteeksi antamista itselle. Ensimmäisen ayahuasca-rituaalin aikana kohdattu, Jumalaksi nimetty entiteetti Ilkka näkee ohjanneen hänet nyt kulkemalleen polulle, osoittaneen hänelle uskontonsa.

Toisena esimerkkinä transsendentin entiteetin kohtaamisesta on Mikon useita samanlaisia psykedeelimatkoja yhteen kokoava kertomus. Mikko on kertonut haastattelun alkupuolella käyttäneensä psilosybiinisieniä lukemattomia kertoja, ja niiden olevan psykedeelisistä substansseista häntä lähimpänä.

Tutkija: Mites sitte nuo sienet niin sanoit, että ne on sinua lähimpänä tavallaan niin mitä se tarkoitti?

Mikko: No ne on samoja sienisiä joita omat esi-isätki ovat varmasti syöneet. Ne kasvaa kuitenkin täällä aivan paikan päällä ja niihin liittyy semmonen kaunis set and settingi, että niitä käydään itse keräämässä ja niitten kanssa kokemukset on olleet tosi, tosi yliluonnollisia kai. Olen sellaisen ikään kuin sienien takana olevan tietoisuuden kanssa käynyt monia keskusteluita ja nähnyt semmosia visuaalisia filmejä päässäni, ko keskustelin semmosen sieniolennon kanssa. Ja oon tullu siihen tulokseen, että se on ilmeisesti vaan semmonen visio mikä me ollaan yhdessä luotu minun mielelle, että mie voin ymmärtää asioita ja seurata niinkö kuolevaisen silmin sitä mitä on meillä minun astraaliruumiin ja sielun tasolla kanssakäymisessä sen olennon kanssa.

Mikko kertoo kommunikoineensa sienien takana olevan tietoisuuden kanssa useasti psykedeelimatkoillaan. Mikko kertoo tulkinneensa matkoilla nähdyt visuaaliset filmit tämän tietoisuuden ja itsensä yhdessä luomaksi tavaksi kommunikoida. Kertomuksessa käytetään termejä astraaliruumis ja sielu kuvaamaan tilaa, jossa kokija on päässyt yhteyteen entiteetin kanssa. Tämän voi tulkita viittaavan jonkinasteiseen egon rajojen häviämiseen. Tämä siitä huolimatta, että kertomuksessa kuvataan kahden erillisen yksilön, haastateltavan ja sieniolennonksi nimetty entiteetti, välistä kanssakäymistä. Pyysin haastateltavaa kertomaan hieman lisää suhtautumisestaan psykedeelisiin, johon vastauksena hän avasi lisää näkemystään tästä sienien takana olevasta tietoisuudesta.

Mikko: Ittellä ne tuntuu jonkinlaiselta kutsumukselta. Ja hullultahan se kuulostaa, mutta ite olen oppinu vaan siitä, että minua on opetettu ja minua on opettanu lähinnä sienet itse. Koen, että ne on multigalaktinen tietoinen olento, jonka fyysinen ruumis on vain se rihmasto ja siitä lähtevä lisääntymiselin eli se sieni. Sen kun syö, niin psilosybiini välittyy aivoihin ja... Mä pidän aivoja vaan ikään kuin radiovastaanottimena omalle itselleni ja sitten kun sinne laittaa sen toisen tärkeisiin fyysisiin prosesseihin kuuluvan yhdisteen niin vähän niin kuin saisi viritettyä oman radion samalle taajuudelle. Tulee semmonen radiopuhelinyhteys siihen kaveriin. Tai vastaavaa.

Tutkija: Onks se sitte joku persoonallinen olento?

Mikko: Kyllä. Koen, että se on persoonallinen, että sillä on... Se tuntuu vähän semmokselta täysin ihmiselle käsittämättömältä olennoilta, että se on niin moniulotteinen, ettei sitä voi pelkästään persoonalliseksikaan sanoa, mutta... Ehkä se on monipersonallinen. Tai oikeastaan se on jotenki... Persoonallisuus on jotenki semmonen monikulmanen asia. Mutta joo, on sillä oma luonteensa.

Mikon kerronnassa psilosybiinisienet saavat (moni)persoonallisen toimijan roolin. Kuvailtu multigalaktinen tietoinen olento on Mikon tulkinnan mukaan opettanut häntä useita kertoja eri psykedeelimatkoilla. Mikko toteaa hieman myöhemmin haastattelussa, että nämä kokemukset ovat olleet hänelle ”suurimpia kasvattajia heti perheen jälkeen”. Samanlaista ilmoituksellista sanomaa kuin Ilkan kertomuksissa tällä sieniolenolla ei kerrota olevan, vaan Mikko kuvaa saamaansa oppia erilaisiksi oivalluksiksi menemättä juurikaan yksityiskohtiin.

Monenlaisia oivalluksia saattanu tulla, että mulla on vaikka ollu joku kriisivaihe elämässä, niinkö masennus tai joku vastaava. Tai olen ollu jossain itsepetoksen verkossa, että olen elänyt jonkinlaista elämää ja toiminut jollain tavalla ja sitten sattuman kautta jossakin tällaisessa kokemuksessa niin oivaltanu muuntuneessa tajunnantilassa sitä hommaa katsoessa, että ei helvetti, että minähän kusetan itseäni tässä. Tuon kaltaisia kokemuksia on ollu aika paljon. (Mikko)

Kuten aiemmassa luvussa rakkauden kokemukset, myös transsendenttien entiteettien kohtaaminen voidaan tulkita psyykkistä oloa ainakin epäsuorasti helpottavaksi. Mikko puhuu tässä muun muassa masennukseen liittyvistä oivalluksista. Kaiken kaikkiaan varsin suuri osa tutkielmani haastateltavista kertoo merkityksellisimmiksi määrittelemiensä psykedeelikokemusten helpottaneen juuri masentunutta mieltä. Haastateltavien kohdallaan tekemille havainnoille on viime vuosina saatu myös tieteellistä näyttöä. Muun muassa Iso-Britanniassa tehdyt tuoreet tutkimukset osoittavat psilosybiinin vaikuttavan potentiaalisesti masennusta, jopa muutoin hoitoresistenteiksi todettuja oireita, helpottavasti. (Carhart-Harris et al. 2016, 625–627.)

Ilkan ja Mikon kaksi hyvin erilaista tulkintaa kohdatuista entiteeteistä ovat mielestäni selkein esimerkkipari, joka voisi tukea Katzin teoriaa uskonnollisen kasvatuksen vaikutuksesta mystisten kokemusten tulkintaan. Kristillisen kasvatuksen saanut ja itseään uskovaiseksi kuvaileva Ilkka kohtaa mystisen kokemuksensa yhteydessä uskonsa kohteen, Jumalan. Jumala esitetään

kokijasta erillisenä entiteettinä, kaikkivoipana auktoriteettina. Mikko taas ei kuvaile kohtaamaansa entiteettiä missään vaiheessa kristillisestä viitekehystä käsin vaan kohdattu entiteetti nimetään monipersoonalliseksi multigalaktiseksi tietoisuudeksi. Mikolla on selkeästi erilainen tulkinnallinen kehys kokemuksilleen kuin Ilkalla. Mikko hymähtää haastattelun alussa, ettei ole saanut minkäänlaista uskonnollista kasvatusta. Kuitenkin hän puhuu myös olleensa jo nuorena kiinnostunut okkultismista ja perehtyneensä moniin erilaisiin uskontoperinteisiin sekä astrologiaan. Vaikka haastattelusta ei ole löydettävissä suoranaista vastausta kysymyseen mistä Mikon kokemusten tulkinnallinen viitekehys juontaa juurensa, puhe astraaliruumiin ja sielun tasosta saattaa viitata länsimaiseen esoteriaan, esimerkiksi H. P. Blavatskyn teosofiasta saatuihin maailmankatsomuksellisiin vaikutteisiin (ks. esim. Blavatsky 1970 [1888]).

Edellä esittämäni esimerkki Ilkan ja Mikon tulkintojen eroista sekä mahdollisesti myös Jarkon zen-buddhalaisesta maailmankatsomuksesta vahvistaneet kokemukset ovat mielestäni ainoita Katzin teorian suuntaisia löydöksiä.⁷ Vaikka aineistoni ei kovin selkeästi tue Katzin teoriaa uskonnollisen kasvatuksen voimasta muokata mystisten kokemusten tulkintoja tiettyihin raameihin, olisi teoriaa kiinnostavaa testata laajempaan kertomusaineistoon psykedeelien vaikutuksessa saaduista mystisistä kokemuksista.

Tähän aiheeseen läheisesti liittyen Johns Hopkinsin sekä New Yorkin yliopistoissa on tekeillä tutkimus, jossa eri uskontokuntien virallisille edustajille (*religious leaders*) annetaan psilosybiiniä. Tutkimuksen tarkoituksena on mm. selvittää, muuttuuko osanottajien uskonnollinen ajattelu psykedeelikokemuksen jälkeen.⁸ Tämän tutkimuksen yhteydessä olisi mielenkiintoinen tilaisuus kerätä koehenkilöiltä nimenomaisesti kokemukskertomuksia tyypillisten lomakevastuusten lisäksi. Katzin mukaan uskonnolliset specialistit ovat raportoineet vuosisatojen ajan nimenomaisesti uskontonsa dogmien mukaisia mystisiä kokemuksia. Olisi kiinnostavaa verrata Katzin aineistoa tähän uuteen tutkimukseen ja selvittää, muuttuuko mystisen kokemuksen tulkinta, kun kokemuksen aiheuttajana on psykedeeli.

Yhteenvedona viimeisestä analyysiosioista voidaan todeta, että edellä esitellyt kertomukset ovat kuvauksia arkitajunnan tavoittamattomissa olevien entiteettien kohtaamisista. Vaikka kohtaamisista on seurannut kertojilla yksityiskohdiltaan eri asioita, yhteistä esitellyille kokemuksille on se, että kohdattujen transsendenttien entiteettien on tulkittu ohjanneen aktiivisesti kertojia kohti nykyistä maailmankatsomustaan. Kertomuksissa kuvataan kertojat hyvin passiivisina. Kertojien voi jopa sanoa ottaneen ilmeisen kritiikittä vastaan entiteetin ilmoituksen tai opetuksen. Kuten ykseyden ja rakkauden kokemuksissa, transsendenttien entiteettien kohtaamiset ovat muokanneet sitä minkälaisena haastateltavat näkevät nykyään maailman ja itsensä.

---

⁷ Jarkko raportoi saaneensa vanhemmiltaan vanhoillislestadiolaisen uskonnollisen kasvatuksen ja omaksuneensa zen-buddhalaisen maailmankatsomuksen vasta kypsemmällä iällä. Tämän vuoksi Katzin teorian ei mielestäni voi sanoa sopivan saumattomasti Jarkon tapaukseen.

⁸ Ks. Religious leader study.

Yhteenveto ja johtopäätökset

Uskontotieteilijänä olen erityisen kiinnostunut mystisiksi tulkituista psykedeelikokemuksista ja niiden aikaansaamista maailmankatsomuksellisista muutoksista. Koska psykedeelien katalysoimista muutoksista on jo jonkin verran julkaistua tutkimusta, on tämän artikkelin tarkoitus valottaa näitä muutosvoimaisia psykedeelikokemuksia nimenomaisesti kokemuskertomusten kautta. Mielestäni on tärkeää kerätä kertomuksia psykedeelisiä käyttävien elämää muuttaneista kokemuksista, jotta olisi mahdollista ymmärtää paremmin näiden kokemusten luonnetta ja niiden aikaansaamia vaikutuksia. Artikkelissa kokeneet psykedeelimatkaajat avaavat kertomustensa kautta sitä todellisuutta, joka heille on muuttuneessa tietoisuudentilassa näyttäytynyt. Näiden kertomusten esittämiä todellisuuskuvauksia analysoimalla olen luokitellut ne pääasiallisten teemojensa mukaan, ja pidän tätä teemoitteluä yksityiskohtaisine kertomusesimerkkeineen artikkelini ensisijaisena antina psykedeeliatiteettien tutkimuksen jatkuvasti laajenevalle kentälle.

Mystisten kokemusten aikana muuttuneessa tajunnantilassa haastateltavat ovat kohdanneet arkitajunnan tavoittamattomissa olevia asioita – kaiken tietoisuuden ykseyttä, jumalallisia rakkauden tunteita sekä erilaisia transsendentejä entiteettejä, joita nimitetään haastattelupuheessa mm. Jumalaksi ja jumaluudeksi. Kokemukset ovat haastateltaville tärkeitä ja niistä on kerrottu haastatteluissa yksityiskohtaisesti sekä usein vielä kerronnan hetkelläkin kokemusta reflektoiden ja sitä uudelleen sanoittaen. Kokemukset ovat muuttaneet kokijoitaan, heidän omakuvaansa ja maailmankatsomustaan.

Aineistosta keräämieni kokemuskertomusten voidaan nähdä noudattelevan muissakin akateemisissa tutkimuksissa havaittuja, mystisiksi määriteltyjä kokemusteemoja. Muun muassa usein psykedeelitutkimuksen kentällä nykyään käytetty kyselylomake *Pahnke-Richards Mystical Experience Questionnaire* tai lyhennettynä MEQ sisältää pähkinänkuoressa samoja elementtejä, joita haastateltavanikin ovat kertomustensa kautta tuoneet esiin. (Barrett et al. 2015; MacLean et al. 2015.)

Mystisten kokemusten ytimessä on jotain sellaista, mitä kokijoiden on kautta aikojen ollut vaikea puhe sanoiksi. Kertomukset ja kerronnallisuus kuuluvat olennaisesti ihmisenä olemiseen eli ihmisyyteen. Kertomusten kautta kokemuksia jäsennetään, niille luodaan syy-seuraus-suhteita ja välitetään niille annettuja merkityksiä. Vaikka tutkielmassa esitellyt kertomukset ovat rakenteeltaan hyvin samankaltaisia alustuksineen, huipentumineen ja reflektointeineen, kaikki kokemukset ovat sisällöltään ainutlaatuisia. Jokainen esittelemäni kokemuskertomus täyttäisi MEQ:n kriteerit mystisestä kokemuksesta. Kyselylomakkeet kertovat kuitenkin verrattain vähän siitä elämyksen tulkitsemisen prosessista, joka on yksittäisen lomakevastauksen taustalla. Pelkkinä kyselylomakevastauksina kokemukset jäävät vaille narratiivin paljastamaa merkityksellistämisen prosessia. Tämän prosessin hahmottamiseksi ja psykedeelien katalysoimien mystisten kokemusten ymmärtämisen vuoksi laadullisen tutkimuksen tuominen määrällisen rinnalle olisi hedelmällistä.

Lähde- ja kirjallisuusluettelo

Haastattelut

Haastattelu 1, Jarkko, 19.2.2016, kesto 51:36.

Haastattelu 2, Mikko, 27.3.2016, kesto 50:52.

Haastattelu 3, Ilkka, 28.3.2016, kesto 1:07:13.

Haastattelu 4, Jukka, 28.3.2016, kesto 52:44.

Haastattelu 5, Aino, 23.9.2016, kesto 41:49.

Haastattelu 6, Pekka, 27.9.2016, kesto 1:31:56.

Haastattelu 7, Veera, 13.10.2016, kesto 1:03:19.

Haastattelu 8, Lauri, 21.10.2016, kesto 1:52:36.

Haastattelut tekijän. Haastattelunauhat tekijän hallussa, Helsinki.

Internet-lähteet

Raamattu

Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. <http://raamattu.fi/1992/>. Katsottu 6.1.2018.

Religious leader study

2016 Religious leader study. Hopkins scientists seek religious leaders to take part in a research study of psilocybin and mystical experience. <http://csp.org/religiousleaderstudy/>. Katsottu 11.1.2018.

Kirjallisuus

Baker, John. R.

2005 Psychedelic sacraments. *Journal of psychoactive drugs* vol. 37 (2): 179–187.

Barrett, Frederick, M. W. Johnsson & R. Griffiths

2015 Validation of the revised Mystical Experience Questionnaire in experimental sessions with psilocybin. *Journal of psychopharmacology*, vol. 29 (11): 1182–1190.

Blavatsky, Helena Petrovna

1970 *The secret doctrine: the synthesis of science, religion and philosophy. 2, Anthropogenesis*. Alkuperäisjulkaisu 1888. Pasadena: Theosophical University Press.

Carhart-Harris, Robin, Robert Leech et al.

2014 The entropic brain: a theory of conscious states informed by neuroimaging research with psychedelic drugs. *Frontiers of human neuroscience*, vol. 8 (20). <https://doi.org/10.3389/fnhum.2014.00020>

Carhart-Harris, Robin, Mark Bolstridge, James Rucker et al.

2016 Psilocybin with psychological support for treatment-resistant depression: an open-label feasibility study. *The Lancet Psychiatry*, vol. 3 (7): 619–627.

[https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(16\)30065-7](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(16)30065-7)

Doblin, Rick

1991 Pahnke's "Good Friday experiment": A long-term follow-up and methodological critique. *The journal of transpersonal psychology*, vol. 23 (1): 1–28.

Ellwood, Robert S. Jr.

1980 *Mysticism and religion*. Englewood Cliffs: Prentice hall.

El-Seedi, Hesham, Peter De Smet et al.

2005 Prehistoric peyote use: alkaloid analysis and radiocarbon dating of archaeological specimens of *Lophophora* from Texas. *Journal of ethnopharmacology* 101: 238–242.

<https://doi.org/10.1016/j.jep.2005.04.022>

Eskola, Jari ja Juha Suoranta

1998 *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Geels, Antoon & Owe Wikström

2009 *Uskonnollinen ihminen. Johdatus uskontopsykologiaan*. (Käänt. K. Takkula) Alkuperäisjulkaisu 1999. Helsinki: Kirjapaja.

Griffiths, Roland, W. Richards, U. McCann & R. Jesse

2006 Psilocybin can occasion mystical-type experiences having substantial and sustained personal meaning and spiritual significance. *Journal of psychopharmacology*, vol. 187 (3): 268–83.

Griffiths, Roland, W. Richards, M. Johnson, U. McCann & R. Jesse

2008 Mystical-type experiences occasioned by psilocybin mediate the attribution of personal meaning and spiritual significance 14 months later. *Journal of psychopharmacology*, vol.22 (6): 621–632.

Griffiths, Roland, M. Johnson, W. Richards, B. Richards et al.

2011 Psilocybin occasioned mystical-type experiences: immediate and persisting dose-related effects. *Journal of psychopharmacology*, vol. 218 (4): 649–665.

<https://doi.org/10.1007/s00213-011-2358-5>

Griffiths, Roland, M. Johnson, W. Richards et al.

2017 Psilocybin-occasioned mystical-type experience in combination with meditation and other spiritual practices produces enduring positive changes in psychological functioning and in trait measures of prosocial attitudes and behaviors. *Journal of psychopharmacology*, vol 32 (1): 49–69.

<https://doi.org/10.1177/0269881117731279>

Hendricks, Peter, Christopher Thorne, Charles Brendan Clark et al.

2015 Classic psychedelic use is associated with reduced psychological distress and suicidality in the United States adult population. *Journal of psychopharmacology*, vol. 29 (3): 280–288.

<https://doi.org/10.1177/0269881114565653>

Hirsjärvi, Sirkka ja Helena Hurme

2000 *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Hovi, Tuija

2009 Narratiivinen näkökulma uskonnolliseen kokemukseen. – Outi Fingerroos, Minna Opas & Teemu Taira (toim.), *Uskonnon paikka. Kirjoituksia uskontojen ja uskontoteorioiden rajoista*, 378–410. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hydén, Margareta

2008 Narrating sensitive topics. – Molly Andrews, Corinne Squire & Maria Tamboukou (toim.), *Doing narrative research*, 121–136. Thousand Oaks, CA: Sage.

Katz, Steven T.

1978 Language, epistemology, and mysticism. – Steven T. Katz (toim.), *Mysticism and philosophical analysis*, 22–75. New York, NY: Oxford University Press.

Koivuranta, Aliisa

2015 *”En ole työkaluina, oppaina, leikkikaluna ja lääkkeinä käyttämäni psykedeelien orja.” Kokemuksia huumausaineiden viihdekäytöstä*. Pro gradu -tutkielma: Turun yliopisto, yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, sosiaalityö. TYK.

Lattu, Lauri

2015 *Psykedeelinen communitas: yhteisöllisyys ja yksilöllisyys psykedeelisten päihteiden käytön piirissä*. Pro gradu -tutkielma: Itä-Suomen yliopisto, filosofinen tiedekunta, kulttuurintutkimus. http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20151105/urn_nbn_fi_uef-20151105.pdf.

Lavonius, Jaakko

2011 *Ayahuasca-kokemuksien elämäkatsomuksellisia vaikutuksia*. Pro gradu -tutkielma: Helsingin yliopisto, humanistinen tiedekunta, uskontotiede.

Lavonius, Jaakko

2014 World Ayahuasca -konferenssi: Katsaus nykytutkimukseen, haasteisiin ja mahdollisuuksiin. *Uskonnontutkija – Religionsforskaren*, vol 3 (2).

MacLean, Katherine, Jeannie-Marie Leoutsakos et al.

2015 Factor analysis of the Mystical Experience Questionnaire: a study of experiences occasioned by the hallucinogen psilocybin. *Journal for the scientific study of religion*, vol. 51 (4): 721–737.

<https://doi.org/10.1111/j.1468-5906.2012.01685.x>

Millière, Raphaël

2017 Looking for the self: phenomenology, neurophysiology and philosophical significance of drug-induced ego dissolution. *Frontiers in human neuroscience*, vol. 11:245.

<https://doi.org/10.3389/fnhum.2017.00245>

Móro, Levente

2014 Harm reduction of novel psychoactive substance use. An author's accepted manuscript (postprint) version. – G.R. Potter, M. Wouters & J. Fountain (toim.), *Change and continuity: re-searching evolving drug landscapes in Europe*, 36–50. Lengerich: Pabst science publishers.

Móro, Levente

2017 *Hallucinatory altered states of consciousness as virtual realities*. Turku: Turun yliopisto. Diss. Turku.

Móro, Levente & Valdas Noreika

2017 Sacramental and spiritual use of hallucinogenic drugs. *Behavioral and brain sciences*, vol. 34 (6): 319–320.

<https://doi.org/10.1017/S0140525X11000768>

Nichols, David E.

2004 Hallucinogens. *Pharmacology & therapeutics*, vol. 101 (2): 131–181.

<https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2003.11.002>

Niiniluoto, Ilkka

1984 *Tiede, filosofia ja maailmankatsomus: filosofisia esseitä tiedosta ja sen arvosta*. Helsinki: Otava.

Nour, Matthew, Lisa Evans, David Nutt & Robin Carhart-Harris

2016 Ego-dissolution and psychedelics: validation of the Ego-dissoliton inventory (EDI). *Frontiers in human neuroscience*, vol. 10: 269.

<https://doi.org/10.3389/fnhum.2016.00269>

Pahnke, Walter N.

1963 *Drugs and mysticism: an analysis of the relationship between psychedelic drugs and the mystical consciousness*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University. Ph.D. dissertation.

Paunonen, Heikki

2005 *Tsennaaks Stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Helsinki: WSOY

Polkinghorne, Donald E.

1995 Narrative configuration in qualitative analysis. *International journal of qualitative studies in education*, vol. 8 (1): 5–23.

<https://doi.org/10.1080/0951839950080103>

Rhead, John C.

1978 The implications of psychedelic drug research for integration and sealing over as recovery styles from acute psychosis. *Journal of psychedelic drugs*, vol. 10 (1): 57–64.

<https://doi.org/10.1080/02791072.1978.10471868>

Richards, William A.

2015 *Sacred knowledge: psychedelics and religious experiences*. New York: Columbia University Press.

<https://doi.org/10.7312/columbia/9780231174060.001.0001>

Smart, Ninian

1978 Understanding religious experience. – Steven T. Katz (toim.), *Mysticism and philosophical analysis*, 10–21. New York: Oxford University Press.

Spilka, Bernard, Ralph W. Hood, Jr. & Richard L. Gorsuch

1985 *The psychology of religion: an empirical approach*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Strassman, Rick

2000 *DMT: The Spirit Molecule. A doctor's revolutionary research into the biology of near-death and mystical experiences*. Rochester, Vermont: Park street press.

Tart, Charles

1969 Introduction. Charles, Tart (toim.), *Altered states of consciousness: a book of readings*, 1-6. New York: John Wiley & Sons.

Varjonen, Vili

2015 *Huumetilanne Suomessa 2014*. Kansallinen huumevuosiraportti EMCDDA:lle. Raportti 1/2015. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL). <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-414-4>.

Winkelman, Michael

1995 Psychointegrator plants: their roles in human culture, consciousness and health. *Year-book of cross-cultural medicine and psychotherapy. Theme issue: sacred plants, consciousness and healing. Cross-cultural and interdisciplinary perspectives*, 9–53. Berlin: VWB.

Yamane, David

2000 Narrative and religious experience. *Sociology of religion*, vol. 61 (2): 171–189. <https://doi.org/10.2307/3712284>

Zinberg, Norman

1984 *Drug, Set, and Setting. The Basis for Controlled Intoxicant Use*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.